

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ЗДОРОВ'Я ТА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
КАФЕДРА НАУК ПРО ЗДОРОВ'Я**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ АСПІРАНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ
«ПРИКЛАДНЕ ЛІДЕРСТВО ТА БАГАТОКУЛЬТУРНІ ПЕРСПЕКТИВИ
В ОХОРОНІ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ»**

**для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
денної, вечірньої та заочної форм навчання
галузі знань 22 Охорона здоров'я
спеціальності 229 Громадське здоров'я
освітньої програми «Громадське здоров'я»**

Ужгород – 2023

УДК 159.9:316.6
Я-93

Методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи аспірантів з дисципліни «Прикладне лідерство та багатокультурні перспективи в охороні здоров'я населення» для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти денної, вечірньої та заочної форми навчання за спеціальністю 229 Громадське здоров'я галузі знань 22 Охорона здоров'я. – Ужгород, 2023. 13 с.

Розробник-укладач:

Яцина О.Ф., доктор психологічних наук, професор, професор кафедри наук про здоров'я ДВНЗ «УжНУ»

Методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи аспірантів з дисципліни «Прикладне лідерство та багатокультурні перспективи в охороні здоров'я населення» за освітньо-науковою програмою «Громадське здоров'я» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти містять: пояснювальну записку, план семінарських занять, питання для самопідготовки, питання для групових дискусій, рекомендації щодо розв'язування кейсів, список рекомендованої літератури.

Рецензенти:

Кочубейник О.М., доктор психологічних наук, головний науковий співробітник лабораторії політико-правових відносин Інституту соціальної та політичної психології НАПН України.

Слабкий Г.О., доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри наук про здоров'я ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Затверджено на засіданні кафедри наук про здоров'я

Протокол №9 від 29.03. 2023 року

Схвалено науково-методичною комісією факультету здоров'я та фізичного виховання

Протокол № 9 від 25.04. 2023 року

Яцина О.Ф., 2023
©Кафедра наук про здоров'я, 2023
©ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2023

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.....	3
ПЛАН СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	5
ПИТАННЯ ДО САМОПІДГОТОВКИ.....	8
ПИТАННЯ ДЛЯ ГРУПОВИХ ДИСКУСІЙ.....	9
РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗВ’ЯЗУВАННЯ КЕЙСІВ.....	10
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	12

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Методичні рекомендації призначені для аспірантів, які навчаються за освітньо-науковою програмою «Громадське здоров'я» галузі знань 22 Охорона здоров'я спеціальності 229 Громадське здоров'я. Передбачається, що значна частина змісту навчальної дисципліни має реалізовуватися в рамках самостійної роботи, що забезпечує засвоєння знань і вмінь у сфері навчальної та наукової діяльності.

Метою вивчення навчальної дисципліни «**Прикладне лідерство та багатокультурні перспективи в охороні здоров'я населення**» є підготовка фахівців спеціальності 229 Громадське здоров'я за освітнім ступенем доктора філософії відповідно до державних стандартів, встановлених освітньо-кваліфікаційною характеристикою та освітньо-науковою програмою підготовки; ознайомлення з поняттям «прикладне лідерство» та питанням багатокультурних перспектив в охороні здоров'я населення; формування знань, умінь, компетентностей щодо розробки та впровадження ефективних стратегій у сфері охорони здоров'я населення, аналізу полікультурної політики в сфері громадського здоров'я та пропозицій заходів підвищення її ефективності; вміння демонструвати лідерство на рівні спільнот, слідувати етичним принципам й нормам міжособистісної взаємодії та їх використання в практичній медицині й інших сферах життєдіяльності.

Дисципліна включає прикладний компонент, який дозволить: оволодіти методиками самовиховання лідерських якостей, способами впливу на свідомість і поведінку людини, вміннями і навичками управління групою/науковим колективом, використання конструктивної маніпуляції та блокування деструктивних маніпулятивних прийомів, побудови гармонійних міжособистісних взаємин у команді.

Відповідно до освітньо-наукової програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти таких компетентностей:

Загальні:

ЗК1 Здатність до формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору

ЗК3 Здатність до абстрактного мислення, синтезу, аналізу та оцінки сучасних наукових досягнень, генерування нових наукових знань при плануванні та проведенні наукових досліджень та практичних завдань системи громадського здоров'я

ЗК5 Здатність до праці в науковому колективі, уміти вести наукову дискусію. При необхідності бути лідером в організації наукового колективу.

ЗК11 Здатність до планування та здійснення особистого професійного безперервного розвитку, при цьому бути критичним та самокритичним.

Спеціальні (фахові)

СК5 Здатність планувати й організовувати особисту діяльність та роботу дослідницьких колективів з вирішення наукових та науково-освітніх завдань

СК14 Здатність ініціювати та керувати проектами з дослідницько-інноваційної діяльності автономно, приймати керівні рішення в умовах професійної дискусії під час їх реалізації, складати пропозиції щодо їх комерціалізації

СК15 Здатність до лідерства у сфері захисту здоров'я та благополуччя населення з використання даних доказового менеджменту та особистої доказової бази даних.

Програмні результати

навчання

ПРН 1. Застосовувати комплексний методологічний підхід у оволодінні інформацією щодо наукових концепцій (теорій), термінології, історії розвитку та сучасного стану наукових знань і тенденцій розвитку в сфері громадського здоров'я, що мають загальнонаціональне або світове значення

ПРН4. Уміти застосовувати сучасні інформаційно-інноваційні методи та комунікативні технології в науковій, освітній (педагогічній) і професійній діяльності задля забезпечення громадської підтримки прийняття управлінських рішень та реалізації ефективного професійного розвитку

ПРН6 Критично оцінювати отримані результати та захищати прийняті рішення, в тому числі в конфліктних ситуаціях, а також з метою їх запобігання

ПРН8 Ефективно працювати як індивідуально, так у складі команди, включаючи міжнародне партнерство.

Самостійна робота може здійснюватися індивідуально або групами аспірантів online і на заняттях залежно від мети, обсягу, конкретної тематики самостійної роботи, рівня складності, рівня вмінь аспірантів.

ПЛАН СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Теоретико-прикладні засади лідерства

1. Феномен лідерства: методологічний аспект.
2. Теоретичні основи психологічних особливостей жіночого лідерства.
3. Гендерні особливості та стереотипи в лідерстві.

Прокоментуйте думку:

- «Якщо ваші дії надихають інших людей мріяти про щось більше, вчитися більшого, робити більше і ставати краще, значить ви лідер» (**Генрі Адамс**)
- «Люди не люблять слідувати за песимістами» (**Боб Айгер (Bob Iger)**, генеральний директор компанії «The Walt Disney»)
- «Завдання лідера в тому, щоб було більше лідерів, а не в тому, щоб було більше тих, хто слідує за лідером» (**Ралф Нейдер**, американський юрист)

Тема 2. Теорії лідерства. Еволюція підходів до класифікації теорій лідерства.

1. Хронологія наукових концепцій лідерства на сучасному етапі.
2. Характеристика основних теорій лідерства:
  - Еволюція підходів до класифікації теорій лідерства.
  - Психоаналітичний підхід у лідерології.
  - Ситуаційний підхід у лідерології.
  - Поведінкові теорії лідерства.

Прокоментуйте думку:

- «Якщо ваші дії призводять до результатів, які надихають інших мріяти більше, дізнаватися більше, робити більше і домагатися більшого, значить, ви відмінний лідер!» (**Доллі Партон (Dolly Parton)**, виконавець і автор пісень)
- «Завдання лідера полягає в тому, щоб надихати і мотивувати людей, допомагаючи їм реалізувати свій потенціал повністю» (**Деніз Моррісон (Deniz Morrison)**, генеральний директор компанії «Campbell Soup»)
- «Хороший лідер - це той, кому дістається трохи більше, коли мова йде про відповідальність, і трохи менше, коли доходить до подяки» (**Джон Максвелл (John Maxwell)**, автор книг, спікер)

Тема 3. Поняття «лідерство», типи лідерства, їх основні характеристики у сфері громадського здоров'я

1. Поняття «лідер» і «лідерство» в академічному дискурсі.
2. Аналіз існуючих підходів до типології лідерства.
3. Основні характеристики типів лідерства.
4. Типи лідерства у сфері громадського здоров'я.

Прокоментуйте думку:

- «Якщо ви чесні і служите людям, які на вас працюють, вони дадуть відповідь вам тим же» (**Мері Кей Еш (Mary Kay Ash)**, засновник компанії «Mary Kay Cosmetics»)
- «Лідер веде людей туди, куди вони хочуть йти. Видатний лідер - туди, куди вони не обов'язково хочуть йти, але де обов'язково хочуть опинитися» (**Розалін Картер (Rosalynn Carter)**, экс-перша леді США)
- «Моя робота полягає не в тому, щоб спростувати людям життя. Моя робота - робити людей краще» (**Стів Джобс (Steve Jobs)**, засновник компанії «Apple»)

Тема 4. Таксономія стилів лідерства та особливості лідерства в системі громадського здоров'я.

1. Таксономія як наука про принципи та способи класифікації.
2. Таксономія стилів лідерства.
3. Стратегії поведінки лідера під час впровадження змін.

Прокоментуйте думку:

- «Кращий керівник - той, хто має достатньо здорового глузду, щоб найняти хорошого людини і дозволити йому робити те, що йому подобається. І здатний не втручатися в цей процес» (**Теодор Рузвельт (Theodore Roosevelt)**, экс-президент США)
- «Головне завдання лідера - вселити в інших людей впевненість в своїх силах і бажання продовжувати» (**Уолтер Липпман (Walter Lippmann)**, репортер)

Тема 5. Самовиховання лідерських якостей та форми реалізації лідерського потенціалу.

1. Сутність поняття «лідерські якості» та підходи до їх класифікації.
2. Лідерська поведінка.
3. Розвиток лідерства.

Прокоментуйте думку:

- «У лідера є дві важливі риси; по-перше, він сам кудись йде, по-друге, він може повести за собою людей» (**Максиміліан Робесп'єр**, один з лідерів Великої Французької революції)
- «Щоб керувати собою, використовуйте голову. Для управління іншими використовуйте серце» (**Елеонора Рузвельт (Eleanor Roosevelt)**, экс-перша леді США)
- «Перш, ніж стати лідером, ви прагнете до власного успіху. Для лідера успіх - це спостерігати зростання інших» (**Джек Велч (Jack Welch)**, колишній генеральний директор компанії «General Electric»)

Визначте, які поведінкові патерни більш типові для вас

Керівники фокусуються на:	Лідери фокусуються на:
вказівках команді	питаннях, які допоможуть членам команди

	дійти самостійної думки
вселяє страх	діє через ентузіазм
цілях	візії
вказівках «як» та «коли»	питаннях «що» та «як»
короткотермінових цілях	довготермінових цілях
організації та структурі	людях
владі	демократії
адмініструванні	інноваціях
контролі	вибудові довіри
процедурах	правилах взаємодії, які визначені спільно
стабільності	гнучкості
уникненню ризику та експериментів	можливостях ризикувати та експериментувати
каже «йди»	каже «ходімо»
гарні керівники роблять речі правильно	гарні лідери роблять правильні речі

Тема 6. Багатокультурність: чинники, проблеми, нові перспективи суспільного розвитку у сфері громадського здоров'я.

1. Культурна компетентність як ресурс розвитку багато культурності.
2. Феномен багатокультурності: поняття та властивості.
3. Модуси культурної глобалізації.
4. Культурна компетентність як ресурс розвитку багатокультурності.

Прокоментуйте думку:

- «Лідери йдуть попереду і залишаються там, задаючи стандарти, відповідно до яких будуть оцінювати свою роботу і роботу підлеглих» (**Фред Сміт (Fred Smith)**, засновник і керівник компанії «FedEx»)
- «Ви не станете лідером, змушуючи людей щось робити. Це - насильство, а не лідерство» **Дуайт Ейзенхауер (Dwight Eisenhower)**, экс-президент США)

Тема 7. Лідерство у 21-му столітті : перетин традиційного та інноваційного.

1. Проблема підготовки лідерів.
2. Новий формат лідерства.
3. Функції лідера-керівника.

Прокоментуйте думку:

- «Якщо ми подивимося вперед, в наступне століття, ми побачимо, що лідерами будуть ті, хто надихає інших» (**Білл Гейтс**).
- «Завдання лідера бути сильним, але не грубим; добрим, але не слабким; зухвалим, але не агресивним; вдумливим, але не ледачим; скромним, але не боязким; амбітним, але не зарозумілим; з почуттям гумору, але без дурниць» (**Джим Рон**)
- «Щоб керувати собою, використовуйте голову. Для управління іншими використовуйте серце» (**Елеонора Рузвельт (Eleanor Roosevelt)**, экс-перша леді США)

ПИТАННЯ ДО САМОПІДГОТОВКИ

- Еріх Берн про лідера і групу.
- Формальні і неформальні лідери.
- Класифікація стилів лідерства К. Левіна.
- Типи характеру лідера за Г. Лассуеллом.
- Г.Екхардт: порівняльні характеристики трьох категорій керівників.
- Профілі (типи) лідерів за А. Едвардсом
- Еволюція ідей відбору лідерських якостей.
- Погляди дослідників на визначення базових якостей лідера у процесі розвитку цивілізації: погляди А. Менегетті, Е. Рогова, Т. Бендас.
- Феномен резонансного лідерства (поділ лідерів на резонансних та дисонансних; ознаки резонансного лідера).
- Маніфестація лідерської поведінки.
- Моделювання структури лідерських якостей майбутнього фахівця.
- Роль лідерів в історії розвитку вітчизняної охорони здоров'я й медичної науки (на прикладі біографії окремих видатних особистостей, опис їхніх рис, індивідуальних особливостей).
- Визначення лідерства, що відповідає особливостям праці у медичній сфері.
- Аналіз поведінкових рис лідера у контексті керівництва медичним закладом.
- Аналіз впливу стилю лідерства на розвиток колективу медичного закладу.
- Визначення головних якостей лідера з точки зору розвитку організацій у системі охорони здоров'я.
- Комунікації як одна з основних функцій громадського здоров'я
- Резонансні і дисонансні стилі лідерства.
- Формування лідерського потенціалу в сфері громадського здоров'я.

ПИТАННЯ ДЛЯ ГРУПОВИХ ДИСКУСІЙ

Чому і як виникає лідерство?

Яким має бути справжній лідер?

Навіщо бути лідером?

Які якості особистості та риси необхідно розвинути Вам особисто для того, щоб стати лідером?

Що таке харизма? Яка функція харизми при забезпеченні влади?

Поясніть як співвідносяться популярність і харизма?

Чому люди готові жертвувати собою заради харизматичного лідера?

Яке значення харизма має для реалізації лідерства?

Як співвідносяться поняття «імідж» та «харизма»

Основні якості жіночого лідерства в медичній сфері
 Професійна самореалізація та стилі жіночого керівництва
 Гендерна рівність та роль жінки в системі охорони здоров'я.
 Особистісний підхід до трактування лідерства.
 Успішний лідер. У чому його секрет? Які підходи до лідерства використовує успішний лідер?
 Для чого лідер використовує емоційний інтелект? Чи потрібен він йому?
 Навчаючий лідер: за – проти – утримуюсь. Коли варто його використовувати.
 Ідеалістичний стиль лідерства: за – проти – утримуюсь. Коли варто його використовувати.
 Товариський лідер: за – проти – утримуюсь. Коли варто його використовувати.
 Демократичний лідер: за – проти – утримуюсь. Коли варто його використовувати.
 Амбіційний лідер: за – проти – утримуюсь. Коли варто його використовувати.
 Авторитарний лідер: за – проти – утримуюсь. Коли варто його використовувати.
 Що для вас командна робота.
 Як я проявляю лідерські якості
 Як розв'язати конфлікт з колегами
 Лідер – «сюверен»: за – проти – утримуюсь
 Лідер-вожак: за – проти – утримуюсь
 Лідер-тиран: за – проти – утримуюсь
 Лідер-організатор: за – проти – утримуюсь
 Лідер-герой: за – проти – утримуюсь
 Лідер-кумир: за – проти – утримуюсь
 Від керівника до лідера: практичні поради.
 Блоки якостей лідера : професійна компетентність. Інтелектуальність. організаційні здібності, комунікативність, сила волі, колективізм, працелюбність, здоровий спосіб життя, стресостійкість, творчість, харизматичність, практичне мислення, емпатія.
 Конструювання кластеру якостей лідера
 Показники лідерської компетентності у сфері громадського здоров'я
 Значення мотиву афіліації у лідерів.
 Чи повинен керівник мати риси лідера?
 Необхідні якості лідерів XXI століття.
 З якими вимогами стикаються лідери XXI століття?

Слід зазначити, що оцінюється змістовна активність аспіранта в дискусії або публічній (усній) презентації, яка включає в себе такі складові:

- виступ, що характеризує спробу серйозного попереднього аналізу, аргументованість тощо);
- звернення уваги на певний аспект у дискусії, що є предметом уваги аспіранта;
- звернення уваги на певне коло питань, що потребують поглибленого обговорення;
- володіння категоріальним апаратом, прагнення давати визначення, виявляти зміст понять;
- демонстрація уміння логічно мислити, якщо точки зору, висловлені раніше, підсумовуються та приводять до логічних висновків;
- пропонування альтернатив, що раніше залишались поза увагою;
- пропонування певного плану дій чи плану втілення рішення.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗВ'ЯЗУВАННЯ КЕЙСІВ

Кейс-метод (Case study) – метод аналізу ситуацій. Суть його полягає в тому, що аспірантам пропонують осмислити реальну життєву ситуацію, опис якої водночас відображає не тільки будь-яку практичну проблему, а й актуалізує певний комплекс знань, який необхідно засвоїти під час розв'язання цієї проблеми. Аналіз кейса реалізуються як самостійна робота аспірантів. При цьому сама проблема не має однозначних рішень.

Формально можна виділити такі етапи:

- ознайомлення аспірантів з текстом кейса;
- аналіз кейса;
- організація обговорення кейса, дискусії, презентації;
- оцінювання учасників дискусії;
- підбиття підсумків дискусії.

Загальну схему роботи з кейсом:

- 1) насамперед слід виявити ключові проблеми кейса і зрозуміти, які саме з поданих даних є важливими для розв'язання;
- 2) увійти в ситуаційний контекст кейса, визначити, хто є його головними дійовими особами, відібрати факти й поняття, необхідні для аналізу, зрозуміти, які труднощі можуть виникнути під час розв'язання задачі;
- 3) пропонувати аналіз представленого кейса, свої рішення та рекомендації.

Особливе місце в організації дискусії під час обговорення та аналізу кейса належить використанню методу генерації ідей, що отримав назву «мозкової атаки» або «мозкового штурму» (означені методи були запропоновані у 30-х роках ХХ ст. А. Осборном як груповий метод розв'язання проблем).

«Мозкова атака» включає в себе три фази:

1. Перша фаза являє собою входження в психологічну розкутість, відмову від стереотипності, страху здатися смішним і невдахою; досягається створенням сприятливої психологічної атмосфери і взаємної довіри, коли ідеї втрачають авторство, стають спільними. Основне завдання цієї фази - заспокоїтися і розслабитися.
2. Друга фаза – це власне атака; завдання цієї фази – породити потік, лавину ідей. Здійснюється за такими принципами:

- є ідея, - кажу, немає ідеї, - не мовчу; - заохочується найнеприборканіше асоціювання, що «дикішою» здається ідея, то ліпше;
- кількість запропонованих ідей має бути якомога більшою;
- висловлені ідеї дозволяється запозичувати та як завгодно комбінувати, а також видозмінювати й поліпшувати;
- унеможлиблюється критика, можна висловлювати будь-які думки без остраху, що їх визнають поганими, тих, хто критикує, позбавляють слова;
- не мають жодного значення соціальні статуси учасників; це абсолютна демократія і водночас авторитаризм божевільної ідеї;
- усі ідеї записують до протокольного списку ідей;
- час висловлювань – не більш 1-2 хвилин.

3. Третя фаза являє собою творчий аналіз ідей з метою пошуку конструктивного вирішення проблеми за такими правилами:

- аналізувати всі ідеї без дискримінації будь-якої з них;
- знайти місце ідеї в системі та знайти систему під ідею;
- не множити сутностей без потреби;
- не повинна порушуватися краса та витонченість отриманого результату;
- має бути принципово нове бачення.

У методі case-study мозкова атака застосовується при виникненні у групи реальних труднощів в осмисленні ситуації, є засобом підвищення активності та творчості аспірантів.

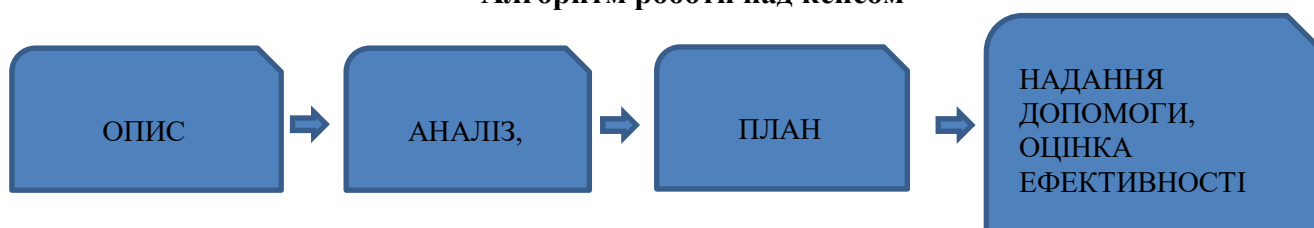
Найважливішим при цьому є власний аналіз поданого матеріалу, його відповідна інтерпретація та зроблені пропозиції.

Оцінювання учасників дискусії передбачає оцінювання не стільки набору певних знань, скільки вміння аспірантів аналізувати конкретну ситуацію, приймати рішення, логічно мислити. Уміння публічно презентувати інтелектуальний продукт, гарно його рекламувати, показати його переваги та можливі напрямки ефективного використання, а також вистояти під шквалом критики, є дуже цінною інтегральною якістю сучасного фахівця-лідера.

Під час оцінювання аналізу кейса, поданого аспірантами враховується:

- формулювання та аналіз більшості проблем, наявних у кейсі;
- формулювання власних висновків на підставі інформації про кейс, що відрізняються від висновків інших аспірантів;
- демонстрація адекватних аналітичних методів для опрацювання інформації;
- відповідність наведених у підсумку аналізу аргументів раніше виявленим проблемам, зробленим висновкам, оцінкам і використаним аналітичним методам.

Алгоритм роботи над кейсом

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Багатокультурність: чинники, проблеми, нові перспективи суспільного розвитку ... суспільного розвитку [Електронний документ]. – Режим доступу : [https://periodicals.karazin.ua > article > download](https://periodicals.karazin.ua/article/download) – Назва з екрану.
2. Бісенбаєв Ф.К. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни «Соціальне лідерство». – К.: МАУП, 2016. – 35 с.
3. Бойко Т. Гендерний дисбаланс в медицині та жіноче лідерство. Режим доступу: https://lb.ua/blog/tetiana_boiko/497161_keruyut_tut_choloviki_pro_genderniy.html
4. Бордюг К.Д. Таксономія стилів лідерства та особливості лідерства в управлінні медичним закладом. Європейський вектор економічного розвитку. 2019. №2 (27). URL: <https://eurodev.duan.edu.ua/images/PDF/2019/2/5.pdf>
5. Весельська, А. Л. (2014) *Гендерний аспект лідерства: теоретичний аналіз*. Наука і освіта. Науково-практичний журнал Південного наукового центру НАПН України (5(122)). pp. 19-24. ISSN 2311-8466
6. Гаєвська Л.А., Васюк Н.О., Ушакова О.І. Зарубіжний досвід підготовки керівних кадрів-лідерів - виклики для публічної політики у сфері охорони здоров'я в Україні. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2020. №7. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2020_7_4.
7. Еволюція лідерства: від сакрального до розподіленого. Едуард Мальцев. Режим доступу: <https://hub.kyivstar.ua/news/evolyucziyaliderstva-vid-sakralnogo-do-rozpodilenogo/>.
8. Інституціоналізація публічного управління в Україні : наук.-аналіт. доп. / за заг. ред. М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ : НАДУ, 2019. 210 с.
9. Калашнікова С. А. Освітня парадигма професіоналізації управління на засадах лідерства: монографія / С. А. Калашнікова. – К.: Київський ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. – 380 с.
10. Краснова О. І. Особливості механізму державного регулювання сфери охорони здоров'я / О. І. Краснова, Т. В. Плужнікова. – Режим доступу : <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/Economic-visnik-1-2019-8.pdf>.
11. Лідерство в місцевому самоврядуванні : словник термінів / за заг. ред. В. А. Гошовської, Л. А. Пашко, А. К. Гука та ін. — Х. : Фактор, 2015. — 156 с. — (Серія «Бібліотечка лідера місцевого самоврядування»).
12. Лідерство, стратегія та проектний менеджмент. – Режим доступу : <https://www.umj.com.ua/article/125363/osnovnikomponenti-strategiyi-ohoroni-zdorov-ya-liderstvo-upravlinnya-gromadske-zdorov-ya>.
13. Науменко Г. Формування здорової корпоративної культури в медичній організації / Г. Науменко. – Режим доступу : <https://uk.e-medjournal.com/index.php/psp/article/view/230>.
14. Психологічні основи формування професійних компетенцій керівників закладів охорони здоров'я. – Режим доступу : [https://repo.dma.dp.ua >](https://repo.dma.dp.ua)
15. Князевич В. М. Державна політика з охорони здоров'я в Україні: перспективи розвитку в умовах системних змін / В. М. Князевич, Т. П. Авраменко // Збірник наукових праць НАДУ При Президентіві України. 2015. Вип. 1. С. 164-179. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnadu_2015_1_15
16. Князевич В.М., Васюк Н.О. Розвиток тренінгових програм для керівників сфери охорони здоров'я на місцевому рівні в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2017. №15. С.65-68.
17. Основи самоменеджменту та лідерства [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до самостійної роботи для студентів усіх спеціальностей другого (магістерського) рівня / уклад. В. М. Лугова, С. М. Голубєв. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – 62 с.
18. Про схвалення Стратегії розвитку медичної освіти в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 лютого 2019 року №95-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/95-2019-%D1%80#Text>.
19. Теорія і практика формування лідера: навчальний посібник / О.Г. Романовський, Т.В. Гура, А.Є. Книш, В.В. Бондаренко – Харків, 2017. – 100 с.

20. Технологія управління закладом охорони здоров'я : дайджест /Укладач: Г. Я. Єржак. Дніпро: ДОНМБ, 2018. Вип.1. С.19. URL: http://medlib.dp.gov.ua/jirbis2/images/dajest/health_managment_1_2016.pdf
21. Три кроки до жіночого лідерства. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2019/10/10/652361/>
22. Савчук О. М., Галай А. Кейс-менеджмент у роботі з внутрішньо переміщеними особами. – [http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10815/Savchuk Halai Keis-meneditzhment.pdf](http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10815/Savchuk%20Halai%20Keis-meneditzhment.pdf)

Допоміжна література

1. Про схвалення Концепції розвитку системи громадського здоров'я : розпорядження КМУ від 30.11.2016 № 1002-р [Електронний документ]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua> – Назва з екрану.
2. Європейська база даних «Здоров'я для всіх» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.euro.who.int/hfad> – Назва з екрану.
3. Коцан І. Я., Ложкін Г. В., Мушкевич М. І. К 75 Психологія здоров'я людини / За ред. І. Я. Коцана.– Луцьк: РВВ —Вежа| Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2011.– 430 с.
4. Ходаківський Є. І., Богоявленська Ю. В., Грабар Т. П. Психологія управління. Підручник. 3-тє вид. перероб. та доп. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 664 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

2. Законодавство України <https://zakon4.rada.gov.ua/>
3. Міністерство охорони здоров'я України <https://moz.gov.ua/>
4. theoye-репозитарій (<https://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/university-it/dspace>)
5. сайт е-навчання (<https://elearn.uzhnu.edu.ua/>) : Лекційний курс з дисципліни «Прикладне лідерство та багатокультурні перспективи в охороні здоров'я населення» , Робоча програма дисципліни «Прикладне лідерство та багатокультурні перспективи в охороні здоров'я населення», презентації.